

Milko Ukmar

Nove smeri v raziskovanju slovenskih ljudskih izročil in Lepa Vida

Leta 1898. je Štrekelj nekam zaskrbljeno ugotavljal,¹ da se podrobnejše preiskave o narodni pesmi niso še niti začele. Ravno s svojim delom je hotel olajšati trud filologov in literarnih historikov, katerim je zbiral pripravno tvarino: češ tako jim ne bo treba stikati po vseh kotih. Čeprav si sam ni štel v dolžnost, iskati slovenskim pesmim paralel iz drugih literatur, vendar se ni izogibal tovrstnih pripomb: kjer le more, zvesto beleži (pod črto) razne hrvaške, češke, ruske, italijanske, nemške podobnosti itd.; opozarja tudi na to, kar se mu zdi sumljivo, v novejši dobi »uvoženo« blago, kakor bi rekli danes.

Predlanskim se je izkušen vodnik ponudil, da nas spoštljivo, a kritično popelje k viru najstarejših slovenskih narodnih pesmi. Kdor se le količkaj zanima za slovstvena vprašanja, je gotovo hlastno segel po izsledkih drja Ivana Grafenauerja. Vendar tiči v njegovih razpravah neka vrzel, značilna prav tako za Kelemino² in vse, ki so se posvetili tej ali oni narodoslovni panogi: v primerjavah je prešibko zastopan romanski svet.

Kjer nam germanistika ničesar ali malo pove (n. pr. pri obmorskih motivih itd.), kjer slavistika pravilno prizna svojo nezadostnost,³ naj bi obema priskočila na pomoč romanistika!

Posebej poglejmo to pot, kako nujno je upoštevanje italijanskih ljudskih izročil za pravo razumevanje in vrednotenje slovenskih.

V dokaz bom nanizal nekoliko sorodnosti iz obeh ljudskih slovstev:

1. Se il Signôr al mande il frut
al mande àncie il pagaùt.

Il Strolic Furlàn pal 1937, Societât filològiche furlane, Udin 1936; str. 27. Temu furlanskemu pregovoru odgovarja kraški: »Vsak človek prinese na svet svoj kos kruha« (zakonci naj nikar ne pomišljajo, kako bodo preživljali bodoči rod). Koledar (goriške) Mohorjeve družbe za leto 1938, Trieste 1937; str. 89.

2. V južni Italiji (Taranto) zatikajo pred nevihto nože v zemljo. Lares⁴, I, 2—3, str. 42. Na Krasu (Kopriva) hitijo razkladati po borjaču motike, krampe in podobno, le z ostrino gor! Beneški Slovenci pa »imajo navado zasadi v tla preobrnjene vile, z zobmi v zrak, misleč, da tako lahko ustavijo neurje«. O na-

¹ Uvod v I. zvezek SNP, str. 21.

² Bajke in pripovedke slovenskega ljudstva. Z mitološkim uvodom uredil Jakob Kelemina, DSM v Celju, 1930.

³ N. pr. Grafenauer, DiS, L, str. 344: »... romanca o Romarju sv. Jakoba Kompostelskega (je) nedvomno posneta po tujem vzorcu, kakor vse kaže, po romanskem.«

⁴ Lares, organo del Comitato Nazionale per le Tradizioni Popolari, Firenze, a. I, 1930 sgg. Sredi leta 1932 je postal glasilo C. N. I. A. P. v Rimu. Urednik od začetka do danes Paolo Toschi.

vadah in posebnostih Beneških Slovencev. »Luč«, Poljudno znanstveni zbornik VIII, Trst 1932; str. 9.

3. Appunti di medicina popolare (iz province Viterbo). 11°. Elmintiasi: Mettersi attorno al collo una collana d'aglio. Lares, I, 1, str. 50. Tudi na Krasu (Kopriva) so proti glistam obešali otrokom okoli vratu česnik.

4. Amy A. Bernardy se (v oklepaju) sklicuje na italijansko izročilo, da živina enkrat v letu govori (za božič). Lares, II, 1, str. 81. Tudi po Slovenskem govorijo voli na sveti večer. Ponekod na Kresovo: čuje jih, kdor ima nevede pri sebi praprotno seme.

5. V Lokvah blizu Senožec je neki oreh v šentjanževi noči ozelenel, vzcvetel in celo nastavil sad. Univ. prof. dr. Kelemina (Bajke..., št. 115, I) vidi v tem Valvazorjevem poročilu Lesnega duha, kar bi sicer bilo mogoče, a je nedokazano in nepotrjeno. Pojav naj nam razjasni furlanska legenda, po kateri to noč pade na zemljo v obliki rose kri svetega Ivana.

»Nel villaggio di Moruzzo nel Friuli c'è un noce secco, che la notte di S. Giovanni, si veste di foglie e si carica di bacche. È quella rugiada che ha la virtù di farlo improvvisamente germogliare...« ATP⁵, VI, 1887, str. 437.

6. Čudodelna moč šentjanževe rose je prav za prav znana še drugod po Italiji. V Toscani n. pr. si kmetje v njej pred sončnim vzhodom umivajo obraz, češ da se s tem ubranijo očesnih bolezni. ATP, na n. m. Morebiti skriva kaj sorodnega sledeči slovenski običaj: v cerkniškem okraju (Sv. Križ nad Ložem) se romarji na binkoštno jutro hitijo umivati v rosi in zraven ponavljajo: »Binkoštna rosica — blažena rosica — operi me...« (Pov. spomladi 1938. Micka Jerajeva iz Matenje vasi na Pivki, r. 1881.)

7. Dve pripovedki iz Kalabrije.

a) Stric Bazilij, čevljar, šaljivec in pijanček, postreže potujočim apostolom in Gospodu, ki mu v zameno izpolni tri želje. Ko pride ponj smrt, jo pošlje jest smokve in je ne pusti z drevesa. Nato poskuša svojo srečo hudič, a se vrne praznih rok, ker izgubi na kvarte. Slednjič (vrage so ga zapodili iz pekla) jo stričko zagode celo svetemu Petru, ki mora plesati ob zvokih dude, in se prikrade v nebesa. »La leggenda di zio Basilio«, Fr. Perri, Leggende calabresi, Milano, 1929; str. 195—206.

b) Coppiti-Copitello si izvoli figovo drevo, povrhu pa še tak stolček, da ne bo mogel vstati, kdor bi sedel nanj. Ko se je naveličal tega sveta, zaluča skozi nebeška vrata čepico in smukne v raj. »Il diavolo e Coppiti-Copitello«, Gina Algranati, Calabria forte, Trevisini, Milano s. a. (toda med 1926 do 1929); str. 109—112.

Kaj pravi na to slovenski Kurent?

8. Igra Most, ki se v Beli krajini »igra in popeva po kolu« ali »pa že pred kolom« (SNP, št. 5185, 5200 in 5202), je drugod samostojna otroška igrlica: tako na Koroškem in Štajerskem,⁶ kakor Goriškem⁷ in Pivki.⁸ V Italiji imajo isto tako poseben Most (čeprav ni znan pod tem imenom) za odrasle in posebno za malčke:

⁵ Archivio per lo studio delle tradizioni popolari, diretto de G. Pitre e Salvatore Salomone-Marino, Palermo. V. XXIII; od 1882 do 1904.

⁶ Dodatek k pesmim na belokranjskem kolu, SNP, III, str. 224.

a) Danze popolari romagnuole... monologate: 1° e bale de cant (ballo del canto). Pevovodja (poëta) svojo izvoljenko drži za roke in s tem tvorita most. Zadnji pride skozenj kolovodja. Lares, II, 1, str. 26.

b) Canti e giuochi fanciulleschi, 3. Otroci se razdelijo v dva zbora. (Vprašanja in odgovori so tiskani ločeno od opisa in jih izpustimo.) »Il primo coro è formato da tutti i ragazzi (o ragazze) presenti, disposti uno dietro l'altro e afferrati con ambe le mani alle vesti del precedente. Il secondo coro è formato dai due più grandi, i quali hanno le mani unite e sollevate in alto come per formare un ponte⁹ di passaggio. Cantati i primi versi, il 1° coro passa celermente sotto il ponte piegando in modo la testa sul compagno precedente da non essere afferrato dalle quattro braccia dei due che formano il passaggio. Se l'ultimo è afferrato paga il pegno.« Lares, II, 2, str. 39.

9. Največ slovensko-italijanskih stikov pa bomo zasledili v motivih verskega, nabožnega značaja: od navadnih molitvic do umetniško najbolj prefinjenih legend. Temu se ne smemo čuditi, saj je bil dovršen del slovenskega ozemlja dolga stoletja podvržen laškim cerkvenim vplivom (oglejski patriarhat). [Proti morebitnemu omalovaževanju, ki bi sledilo ugotovitvi neizvirnosti, veljaj Vodnikova¹⁰ beseda ob neki božičnici (SNP, 4794): »Pesem ima miselne vzporednike v latinščini in nemščini, a je v toliki meri samonikla, da sem bil upravičen, upoštevati jo v pričujočem izboru.«]

Kdo se ne spominja večernih molitvic iz svojih otroških let: Bog [Marija] nam je poslal[a] dva [...], šest angelcev,

Dva u znožje, dva u zguauje,
Na usako stran pa jugá! (SNP, št. 6649).

Toda tudi Italijani imajo enako molitvico, ki se nanjo sklicuje Barbi¹¹, ko navaja sledečo francosko:

⁷ Deca raja, 1939. Izdala in založila »Sigma« — Gorizia. G. Rado ne more jamčiti za natančnost zapisa, a pomni, da so se otroci pred svetovno vojno v Gorici še igrali »Ali je kaj trden most?« (str. 34—35).

[Če bi smeli knjižico soditi samo po tem primeru, je 1. za primorsko deco težko umljiva (usoda, hudobci, mostnice itd.) in zato težko prebavljiva; 2. jezikovno površna (s čelom proti čelu, eden par itd.); 3. ilustracije še večajo nejasnost opisov.]

Morda bi bilo včasih bolje prisluhniti živemu izročilu kot pa umetno kvariti stara ali si izmišljati nova. Dva koraka od Gorice (v Mirnu) zna Tonca Vuk vse krepkejši Most (pov. 30. III. 1940):

I. Je trdn kej ta most?
Se lohko pasà skuos?
II. Če daste tra zadn'era.
I. Ulofte se ra!

In se zaletijo pod mostom.

⁸ Micka Jerajeva mi je (27. III. 1940) igro razložila tako, da se skoraj popolnoma sklada s štajerskim opisom v SNP, št. 5209.

⁹ Podčrtal jaz.

¹⁰ Slovenska religiozna, lirika, izbral in uredil France Vodnik, Ljubljana 1928.

¹¹ Michele Barbi, Poesia popolare italiana, Studi e proposte. Firenze, Sansoni edit. 1939. [Lire 12.]

En entrant dans mon lit,
Quatre bons anges y trouvis,
Deux aux pieds, deux au cavet...

Nato pripominja: »Če se med narodi izmenjavajo celo take malenkosti, bo vsakdo razumel, da se to dogaja v veliko občutnejši meri z obče zanimivimi pripovedmi in pri pesmih in snoveh, ki kljubujejo stoletjem.«¹²

10. Legenda »Jezus brez žlahte«¹³ je dobro znana med Italijani. Toschi¹⁴ se ob njej spominja srednjeveških uprizoritev Kristusovega trpljenja. (Per rendersi conto di questo fantastico sviluppo dato dal popolo al racconto evangelico, bisogna pensare alle rappresentazioni drammatiche medioevali della passione, vedere queste scene in una rappresentazione sacra quale poteva attuarsi durante il medioevo in uno dei nostri paesi dell'Italia centrale.)

11. Legenda o svetem Juriju, ki reši Marjetico, je pri Slovencih in Lahih različna, zlasti ker je pri slednjih veliko bolj pesniška. Slovenska (SNP, št. 626—629) podaja samo suho zgodbo, opis. (Izjema: belokranjska št. 629.) Po rešitvi dekle privede ukročenega zmaja na vrhovi v mesto. Italijanske (P. p. rel., str. 156—158) variante so zelo junaške.

12. Legenda o svetniku, ki ubije očeta in mater (gl. Kelemina, št. 205, Stare žalostne, str. 174), je bila v srednjem veku razširjena in priljubljena. Pojavi se tudi v Jacopovi »Zlati legendi«.¹⁵ Ime junaka pri tako nenavadni vsebini ne igra nobene vloge, zato nastopajo izmenoma sv. Matija, sv. Lukež, na Laškem pa San Giuliano ali Sant'Ursio. P. P. rel., str. 54 in 113—115; Lares, IX, 3, str. 175—181. Na filozofski fakulteti v Rimu, kjer pod vodstvom prof. Toschija že osem let uspeva narodoslovna stolica, je bila nedavno podeljena doktorska čast (Dott. Laura Roveda) za disertacijo: »La leggenda di S. Giuliano lo spedaliere.«

13. Toschi (n. d., VII. poglavje) je prvi med Italijani skušal vsebinsko opredeliti vse brezštevilne pesmi o Gospodovem trpljenju. Na str. 88—92 govori o skupini, ki nas posebej zanima — »Il sogno di Maria« —, in objavlja tri variante: prva je furlanska, druga iz srednje Italije, tretja (str. 91) pa je častiljiv zapis iz leta 1281:

Madona santa Maria in Biliemme si stava,
In del so bianco lecto dormiva et pensava...

¹² Barbi, n. d., str. 138—139: Ognuno capisce che se gli scambi fra nazioni avvengono sino per queste minuzie, in misura assai più notevole devono avvenire per storie e leggende d'interesse generale e per canti e temi di canto che sopravvivono ai secoli.

¹³ Naslov je neprimeren in neznačilen. SNP, št. 6417—6430. Slovenska religiozna lirika, str. 65.

¹⁴ La poesia popolare religiosa in Italia (P. p. rel.), Paolo Toschi, Firenze L. S. Olschki, 1935; str. 149 in 150.

¹⁵ »De sancto iuliano... el quale ignorātemēte occise el patre la matre.« Legendario de sancti composto per... Jacobo de voragine. V it. prevedel Nicolao de Manerbi, Venetia 1484; f. 40 r. ab. Inkunabel v padovanski univerzitetni knjižnici, zaznamovan: Sec. XV°. 426.

Ta najmanj sedem stoletij stara pesem še danes živi v Benečiji:

I. Mamca božà je v betlehemiški gori spala...

(Prosnid. Neobjavljena. Iz moje zbirke.)

II. Sveta Marija jeruzalemska spala...

(R. Steccati, Rivista di lett. slave, 1932, str. 310.)

Tudi Vipavci jo poznajo:

III. Marija je blizu jeruzalemskega mesta zaspala...

(Skrilje. Neobjavljena. Zap. Vinko Črnigoj.)

Na Marijine sanje sploh pogostoma naletimo v primorskem svetem zlatem očenašu in v raznih nabožnih pesmih. Štrekljevi št. 439 in 440 (»Marija sanja o Jezusovem trpljenju«) očitno spadata med zagovore. Prisotnost tega cikla na slovenskih tleh pa v polni meri potrjuje Toschijevo domnevo, da je »Passione III« plod severne Italije.

14. Nekatero izmed najstarejših slovensko-italijanskih legend se ujemajo celo v izpeljavi, v tehničnem in formalnem postopanju. Poglejmo n. pr. uvodni del, čigar namen je privleči pozornost poslušalcev in jih seznaniti z opevano osebnostjo:

a) Komaj se dete [Matija-Lukež, dete v »Bajkah...« št. 114] rodi, mu roje-nice »umerijo« žalostno bodočnost. Giulian che l'era un piccolo bambino, — ma le fate l'avevano 'nfatato (lez. marchigiana).

b) Otrok [Anton, Uršula¹⁶] gre v šolo, kjer čudovito napreduje (tovarišem v zgled ali zavist) in se v enem dnevu več nauči [Bajke, št. 114] »nego drugi v enem letu«. L'imparéva piò ló [Giuliano, Fabian-Alessio, Antonio, Barbara] int un dè — che non faséva ietar in trenta dè (lez. romagnola).

c) Mati se milo joče, ko reže kruh nesrečnemu otroku [Matija-Lukež, desetnica]. Quando che [Antonio, Giuliano] annava a casa per magnane — e mamma sua a piagne e suspirane (lez. umbra).

č) Na sinovo vprašanje, zakaj, mati odgovori:

I.

SNP, št. 415:

Saj s', Anton, v pekel prodan,
Preden s' se na svet rodív.

RTP,¹⁷ I, 1893/94, str. 718:

An t'er nà, gnanca crià
Che al demonio t'o dovì dà.

II.

Stare žalostne, str. 174:

Kaj se ne bom jokala,
k' boš mene 'n pa očeta vbov.

P. p. rel., str. 54:

tu' padre e tu' madre devi ammazzare.

¹⁶ SNP, št. 645, vv. 11—12:

Ne še več mela kak sedem let,
Pa je znala že šteti droben list.

¹⁷ Rivista delle tradizioni popolari italiane, diretto da Angelo de Gubernatis, Roma. Anni I e II (1893—95).

d) II. Sin se zgrozi:

Stare žalostne, str. 175
Raj grem u križem svet,
koker b' storu tak naglaven greh...

Lares, IX, 3, str. 179
Madrêna meia, quest a ne vói fê:
andaró tott é mond a caminé.

e) Za popotnico [Anton, Matija — Lukež, desetnica] si še pripravi »belo brošnja«, culico, »palco romarsko«, nakar odide. S. Giuliano:

E piglia 'l su bordone e la scarsella
e se n' andette via di terra in terra...

(Lez. toscana; P. p. rel., str. 60.)

15. Lucifer bi rad še enkrat videl Devico Marijo (SNP, št. 401), zato naroča svojim hlapcem:

Vzamite dvě žaręči ostervi,
podprite moje žaręče obervi...

Prizor poznamo iz Milčinskega (Tolovaj Mataj), a tudi v italijanskem ljudskem peklu je Lucifer radoveden: hudiči mu morajo privzdigniti obrvi, ker želi po vsej sili spoznati svetega Antona opata.¹⁸

16. Drugi del izročila o ubijalcu očeta in matere je v slovenščini že razpadel v prozo, medtem ko se je na Laškem ohranil v vezani besedi. Vendar je pokora enaka v obeh slučajih: Matija: Zidaj rimski most, — da boš greha prost! S. Zulian (Lares, IX, 8, str. 180):

... é ponte di Rémein da fé fê
a vdé s' a scanzlê ste grand pichê.

Sledi do potankosti enak konec.

Vsakdo je prost in si dosedanje zglede lahko razlaga po mili volji. Če namreč kaj navajam, se s tem še ne izrekam za neposredne vzročne zveze. Melius abundare...

Toda skrben pretres v tej smeri bi mogel razjasniti prenekatero temno stran slovenske folklore. Iz točk 9.—16. n. pr. ne bo težko izluščiti, da gre za skupino, ki nosi pečat istega mišljenja, ki je odsev istega duha in izraz istega umetniškega hotenja. Motivi (14.—16.) svobodno krožijo, ne da bi ob prehodu iz jezika v jezik izgubili svojo prvotno sočnost in moč; narodni pevec jih uporablja popolnoma neprisiljno, kjer se mu le nudi priložnost.

Na vprašanje kdaj, kako in kod so se ti prehodi vršili, ozrmo se proti zahodu, kjer mirno prihajata v dotiko slovenski in furlanski kmet.¹⁹ Na tamkajšnji jezikovni meji ni v skoraj poldrugem tisočletju od naselitve do danes niti za hip prenehalo medsebojno izmenjavanje duhovnih dobrin: besednega zaklada; bajnih, pravljicnih, baladnih, pripovednih snovi; muzikaličnih posebnosti, napevov;²⁰ itd.

¹⁸ Kaj več o legendi glej v ATP, XV, str. 85—92; RTP na n. kr.; P. p. rel. str. 107 sl.

¹⁹ Trst in istrska mesta ob obali pri tem pridejo veliko manj v poštev. Prvič po krivdi socialnih razlik in prirojene meščanske objestnosti, ki nerodnega okoličana prezira. Drugič pa moramo pomisliti, da vse do konca 18. stoletja mesta niso privlačevala in je zaledje živelo skoraj čisto zase.

²⁰ Gl. Slovenske narodne pesmi iz Benečije. Nabral in priredil Rihard Orel. Glasbena Matica v Ljubljani, 1921.

Če je drugod²¹ mogoče slediti delu »dvojezične inteligence«, so tu nasprotno zelo primerna tla za osvetlitev dvojezičnosti med preprostimi, neukimi vaščani. Znanstveno sila privlačno vprašanje: mimogrede se ga je dotaknila Renata Steccati,²² ki je opazila, da že v prvih slovenskih vaseh redkokdaj in slabo govorijo italijanščino (učijo se je v šoli). Isto trdi tudi o furlanščini, ki jo pa lahko čuješ precej v notranjosti;²³ v Brezju pod Stolom (občina Tajpana) mi je Čušina Marija (hšt. 11, po domače »pr Muzonah«, zdaj stara 52 let) narekovala furlansko molitvico: »Santa Maria Madelene...« (17 verzov v zaporednih rimah). Naučila da jo je že pred svetovno vojno neka »Rozeana« (Rezijanka), ki je prodajala »pládene« (suho robo).

Dovolj, da ne zaidemo. Žetev je velika, a delavcev malo. Po svetu ustanavljajo redne stolice (Finci, majhen narod, so med prvimi); izdajajo velika akademska dela (bolgarski »Sbornik za narodni umotvorenija i narodopis«); prirejajo mednarodne ali narodne kongrese ljudskih izročil in običajev; imajo posebne organizacije za nabiranje blaga in pospeševanje študij (Italijanski Narodni Odbor za Ljudske Umetnosti = CNIAP) in primerna strokovna glasila, kjer je dana možnost razmaha in poglobitve obenem.

Zlasti na Slovenskem, kjer vlada občutno pomanjkanje srednjeveške umetne literature, bi morali posvečati več zanimanja za taka vprašanja. Dozdevna praznina pred 16. stoletjem bo premagana šele, ko pridemo do »obširnega, dovršenega slovstvenega komentarja vsaki pesmi, pravljici, pripovedi, vraži«. Če bi to Štrekljevo željo čimprej uresničili, bi sebi in sosedom koristili nič koliko.

Dostavek o Lepi Vidi

Ker se motiv te balade... nikjer drugod ne najde, ne v slovanski, ne v romanski ali germanski narodni poeziji, je »Lepa Vida« po vsej verjetnosti zrasla iz samega slovenskega življenja in trpljenja v ... dobi od 9. do 11. stoletja.« DiS, 1937/38, str. 338.

Kakor sem drju Grafenauerju hvaležen za te besede, ki so me podžgale in spravile »na lov«, jim vendarle ne pritrjujem.

Obširneje o Lepi Vidi upam spregovoriti kdaj posebe, za sedaj samo bibliografsko obveščam, da se motiv te balade (kolikor mi je danes znano) najde še v italijanski in albanski narodni poeziji:

1. »Raa anii câ messi dêtit.«²⁴ 48 verzov; albanska, poleg nje italijanski prevod. Rapsodie d'un poema albanese raccolte nelle colonie del Napoletano

²¹ Prim. Glonarjev uvod v IV. zvezek SNP, str. *61—*63.

²² a. R. St.: Sulla poesia popolare in Friuli, v *Ce fastu?* 1932, št. 9—10, str. 228—230. Udine, S, FF.

b. R. St.: *Canti popolari sloveni in Friuli*, Rivista di letterature slave, Roma, 1932, V—VI, str. 307—325.

c. Za poročilo, izvleček in deloma prevod obeh člančičev je poskrbel Ivo Dren: »Še nekaj beneškoslovenskih narodnih pesmi.« Luč. Poljudno znanstveni zbornik. IX, Trieste 1933. »Goriška Matica«.

²³ Prosnid, avgusta 1938: s Furlani, ki prinašajo sem gor zgodnje sadje z ravnine, so živahno čebrnjale in se pričkale ženske. Na rečem, da je bila klasična furlanščina, a razumeli so se izvrstno, in to je glavno.

²⁴ Začetna vrstica, ker po navadi ni naslova.

tradotte da Girolamo de Rada e per cura di lui e di Niccolò Jenò de' Coronei ordinate e messe in luce. Firenze, tip. Bencini, 1866; str. 87—88. [Knjigo je težko najti: en izvod ima beneška »Marciana«; Misc. T. 5099.]

2. »O donna Candia.« 44 etc. verzov; italijanska v narečju iz Kalabrije. Rapsodie..., str. 88, kot opomba k prejšnji. [Ponatisnjena lani v že omenjeni Barbijevi knjižici: Poesia popolare italiana; str. 91—92.]

3. »La figghia di lu re 'mprincipi.« Prvih 51 verzov, ostali spadajo drugam; italijanska iz Sicilije. Nuove effemeridi siciliane. Seconda serie. Vol. I. Palermo 1874; str. 529—530.

Čez tri leta jo je Liebrecht pripravil za Zeitschrift für deutsche Philologie, IX, 53. Z nemškimi prevodom ob strani (Ein sicilisches Volkslied) je doživela še en ponatis v knjigi: Zur Volkskunde, Alte und neue Aufsätze von Felix Liebrecht, Heilbronn [Druck von Breitkopf & Härtel in Leipzig] 1879; str. 222—238.²⁵

4. »La figghia di lu gran Principi.« Prvih 66 verzov; italijanska iz Sicilije, zelo podobna prejšnji. Leggende popolari siciliane in poestia raccolte ed annotate da Salvatore Salomone — Marino. Palermo, L. P. Lauriel, 1880; str. 167 do 168.

5. »Porto porto te Cotroni.« 60 vv.; albanska. La Calabria. Rivista di letterature popolari, a. II. Monteleone, 15 Gennaio 1890. N° 5°; str. 38 (ital. prevod str. 39).

6. »Adduni siti, giuvini?« 10 vv.; odlomek iz Kalabrije. G. Algranati — Calabria forte, str. 54. [Ponatisnjena v »Poesia pop. it.« str. 93.]

7. »Arrivò una volta una nave...« V italijanski prozi. Zapisal jo je prof. Vincenzo Russo v Siciliji. Pallante, Studi di filologia e folklore, Fasc. I. (Scibilia Nobili e la raccolta dei canti popolari.) Torino, Chiantore, 1929; str. 32.

Slovenski baladni skupini »Lepa Vida« (kočevska »Die schöne Mare«) se približujejo št. 1, št. 6 in najbolj št. 2. Pri tej svoji trditvi se opiram zlasti na varianto, ki jo je zapisal dr. Anton Breznik v Ihanu (ČZN, XX, 1925, str. 93; DiS, 1937/38, str. 233—234).

Menim, da bo treba Vido poslej iskati v družbi njenih južnih sester, po imenu: Donna Cannfura, Donna Candia, Zogna Riin, Ta bucurana = La bella, Scibilia Nobili. Balada o ugrabljeni materi potemtakem ni zrasla »iz samega slovenskega življenja in trpljenja«, niti ni omejena izključno na jadransko ali jonsko ali tirensko morje, ampak je vobče sredozemska.

²⁵ Do teh dveh nemških ponatisov nisem mogel priti. Omenja ju Gius. Pitre — Bibliografia delle tradizioni popolari d'Italia, Torino-Palermo, C. Clausen, 1894 — pod št. 568. G. Karel Bačer, ki se mu iskreno zahvaljujem, mi sporoča, da se nahaja v Ljubljani »Zeitschrift« v germanističnem seminarju, »Zur Volkskunde« pa v slavističnem.